

**RAPORT ANUAL PRIVIND ACTIVITATEA
FUNDAȚIEI EST-EUROPENE
PENTRU ANUL 2024**

CHIȘINĂU - 2025

Sumar executiv

Acest raport narativ reflectă progresul realizat în cadrul Planului Strategic FEE „Cetățeni Activi, Comunități Prospero” (denumit în continuare „Programul”) în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2024. Programul este finanțat de Suedia, Uniunea Europeană și Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare. Raportul prezintă rezultatele obținute în timpul implementării proiectului conform cadrului de rezultate și planului de lucru aprobat.

Scopul programului este să îmbunătățească elaborarea politicilor și respectarea drepturilor omului pentru cele mai vulnerabile femei și bărbați din Republica Moldova. Programul include două rezultate finale de impact:

- (i) femeile și bărbații vulnerabili se bucură de drepturi civile și politice și de oportunități de exercitare a influenței democratice;
- (ii) persoanele abilitate din comunitățile vizate se bucură de drepturi socio-economice și de oportunități de dezvoltare durabilă.

Rezultate cheie obținute în 2024:

Pe parcursul perioadei de raportare, FEE a înregistrat progrese la ambele rezultate finale de impact.

În primul rând, femeile și bărbații vulnerabili au beneficiat tot mai mult de oportunități de a-și exercita influența democratică (rezultatul final de impact 1). Exemple concrete:

- Peste 150 de OSC-uri care reprezintă grupuri vulnerabile (romi, persoane în vârstă, tineri, persoane cu dizabilități) au modelat activ politici publice din perspectiva incluziunii și egalității de șanse. În această perioadă de raportare, acestea au influențat 21 din cele 43 de politici vizate.
- O nouă inițiativă „Implicare civică pentru tineri și abilitarea femeilor”, lansată în 2024, contribuie la consolidarea capacităților de advocacy și monitorizare ale 50 de asociații de femei și tineri.
- 522 de potențiali jurnaliști comunitari identificați în această perioadă de raportare au elaborat și publicat peste 500 de articole care reflectă probleme comunitare. În 2024, autoritățile au soluționat cel puțin 11 probleme raportate prin portalul www.jurnalist.md.
- Parteneriatul strategic cu Asociația Presei Independente a contribuit la aprobarea unor modificări semnificative ale Codului deontologic al jurnalistului privind reflectarea grupurilor vulnerabile și marginalizate.
- 31 de OSC-uri, unite sub umbrela Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte, au monitorizat activ alegerile prezidențiale și referendumul constituțional, formulând măsuri corective adresate autorităților electorale, APL-urilor, organelor de aplicare a legii și actorilor politici.

În al doilea rând, femeile și bărbații vulnerabili din comunitățile vizate sunt mai abilitați și se bucură constant de drepturi socio-economice și de oportunități de dezvoltare durabilă (rezultatul final de impact 2). Exemple:

- 109 OSC-uri din șase raioane vizate (Cahul, Soroca, Căușeni, Florești, Ștefan Vodă, Cimișlia) au avansat constant transparența și receptivitatea autorităților locale față de nevoile comunității. În 2024 au analizat 131 de proiecte de hotărâri și au influențat 37 dintre acestea din perspectiva incluziunii.
- 47 de grupuri de inițiativă locală (21 în cadrul componentei de mentorat, 26 în cadrul subgranturilor) au interacționat activ cu APL-urile pentru a soluționa probleme locale.
- Tinerii abilitați din 10 comunități vizate din trei raioane au contribuit din ce în ce mai mult la dezvoltarea locală prin implementarea inițiativelor de dezvoltare pentru tineri, mobilizând peste 110.000 de fete și băieți.
- Patru huburi de afaceri sociale au oferit instruire în domeniul economiei sociale pentru 162 de potențiali antreprenori sociali.
- Au fost create 10 întreprinderi sociale de integrare profesională destinate celor mai vulnerabile femei și bărbați. În 2024, aceste entități au angajat 52 de persoane și au oferit servicii gratuite sau parțial achitate pentru 1.696 de persoane vulnerabile (572 bărbați și 1.124 femei).
- FEE și partenerii săi strategici au lansat inițiativa „Impact Space”, menită să creeze un ecosistem de sprijin pentru întreprinderile sociale din Republica Moldova.

Pe lângă granturi, FEE a oferit asistență tehnică ONG-urilor partenere relevante și a facilitat cooperarea și dialogul dintre societatea civilă și guvern. FEE a colaborat și s-a coordonat îndeaproape cu Comisia Electorală Centrală, ministere de resort, APL-uri și organizații internaționale, precum Delegația UE în Republica Moldova, SKAT (proiectul „Mă implic”), PNUD Moldova, UN Women, Oficiul Consiliului Europei în Republica Moldova, UNICEF, BERD etc.

Context și provocări

Perioada de raportare a fost marcată de eforturi continue pentru avansarea integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană. În urma aprobării de către Consiliul European a cadrului de negociere, procesul de examinare a acquis-ului comunitar („screening”) a fost inițiat în iulie 2024. Referendumul privind includerea integrării europene în Constituție a avut loc concomitent cu primul tur al alegerilor prezidențiale, la 20 octombrie 2024. Propunerea de modificare a Constituției pentru a consacra parcursul de integrare europeană a fost susținută de 50,38% dintre alegători.

Republica Moldova a continuat să se confrunte cu multiple crize care au afectat grupurile vulnerabile. Autoritățile naționale și locale au fost nevoite să gestioneze un număr mare de refugiați. De asemenea, Guvernul a trebuit să facă față presiunilor inflaționiste cauzate, printre altele, de amenințările persistente la adresa aprovizionării cu energie și a securității. În acest context, proiectul și-a adaptat constant intervențiile, integrând nevoile și barierele cu care se confruntă refugiații în activitatea de advocacy și formulând recomandări orientate spre o redistribuire mai echitabilă a resurselor publice disponibile.

La nivel local, transparența în procesul decizional a înregistrat îmbunătățiri modeste. Cele șase consilii raionale de participare s-au implicat tot mai mult în dialogul de politici publice cu factorii de decizie de la nivel raional. Totuși, APL-urile au continuat frecvent practica organizării de

ședințe extraordinare pentru a evita cerințele de transparență, o practică negativă evidențiată în cadrul evenimentelor de dialog politic.

În perioada de raportare, fenomenul dezinformării s-a intensificat considerabil. Dezinformarea a devenit o problemă tot mai presantă, amplificată de diverse surse, inclusiv rețelele sociale, care au jucat un rol cheie în răspândirea rapidă a informațiilor false și manipulative.

Implicații majore pentru 2025

Pe măsură ce infrastructura civică a început să dea roade, FEE și partenerii săi vor lua în considerare modalități inovatoare de a o menține și de a valorifica rezultatele obținute. Se va acorda o atenție deosebită ghidării rețelelor OSC țintă în implementarea planurilor de dezvoltare a capacităților. Practicile de succes în domeniul economiei sociale, implicării tinerilor, mobilizării comunității și modelării politicilor din perspectiva incluziunii vor fi diseminate pe scară largă.

Alegerile parlamentare din 2025 pot genera tentative din partea unor actori politici de a discredita OSC-urile, prezentându-le ca „agenți străini” și nu ca promotori ai dezvoltării durabile, incluziunii sociale, principiilor democratice și standardelor în domeniul drepturilor omului. În astfel de situații, partenerii de proiect trebuie să fie pregătiți să ofere sprijin OSC-urilor naționale și locale pentru documentarea cazurilor de intimidare și raportarea acestora către instituțiile competente.

Alegerile prezidențiale au evidențiat vulnerabilitatea țării și a cetățenilor săi în fața dezinformării. Aceste provocări au avut loc pe fondul unor tentative semnificative de ingerință externă și atacuri susținute asupra valorilor și instituțiilor democratice. Experții identifică rețelele sociale, în special Facebook și TikTok, ca principale canale de răspândire a dezinformării. Având în vedere că anul 2025 este tot unul electoral, narațiunile dezinformării se vor intensifica. Prioritizarea inițiativelor de educație media este esențială, întrucât dezvoltarea gândirii critice rămâne cea mai eficientă strategie pe termen lung pentru contracararea influențelor nocive, interne și externe.

Proiectul va continua schimbul de experiență cu alți actori care implementează programe de dezvoltare în regiunile țintă, inclusiv PNUD, UN Women, Soros Moldova, IREX, GIZ. Echipa de implementare a proiectului va continua să coordoneze și să creeze sinergii cu aceste programe, evitând suprapunerile, în special în comunitățile vizate.

Progresul către rezultatul final de impact 1: Femeile și bărbații vulnerabili se bucură de drepturi civile și politice și de oportunități de exercitare a influenței democratice

Raportul complet privind scorul libertăților civile și al drepturilor politice pentru Republica Moldova în 2024 nu a fost publicat încă. Conform datelor disponibile, scorul a scăzut cu un punct față de anul precedent (2023). Această ușoară regresie poate fi explicată prin îngrijorările crescânde legate de ingerințe externe ilegale și de eforturi active de dezinformare în timpul alegerilor prezidențiale și al referendumului constituțional din 20 octombrie 2024, precum și al celui de-al doilea tur al alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie 2024, aspecte semnalate de observatori electorali independenți, inclusiv OSCE/ODIHR și Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte.

FEE și partenerii săi au avut un rol esențial în avansarea drepturilor politice și a politicilor publice mai incluzive. FEE a sprijinit peste 249 de OSC-uri și rețelele acestora să modeleze politici publice naționale și locale din perspectiva incluziunii. Valorificând accesul său la infrastructura civică locală, FEE a făcut progrese semnificative în extinderea rețelei de jurnaliști comunitari care raportează probleme locale și cer mai multă responsabilitate din partea autorităților. Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte s-a implicat activ în monitorizarea independentă a alegerilor și în activități de advocacy pentru prevenirea și atenuarea riscurilor legate de ingerințe externe, dezinformare și utilizarea resurselor administrative. În declarația sa finală privind desfășurarea alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional (2024), Coaliția Civică a subliniat că, în pofida creșterii gradului de conștientizare cu privire la aceste riscuri (inclusiv pe baza experiențelor din alegerile locale din 2023 și ale alegerilor pentru funcția de bașcan al Găgăuziei), măsurile preventive pentru combaterea finanțării ilegale nu au fost adoptate la timp, iar intervențiile în campania electorală au fost insuficiente în raport cu amploarea fenomenului.

Rezultatul final 1.1. Bărbații și femeile organizate influențează politicile publice vizate

Indicatorul de advocacy al OSC-urilor nu a mai fost disponibil în 2024. În aceste condiții, FEE utilizează **CSO Meter** ca instrument alternativ de măsurare a participării OSC-urilor la procesul decizional. Conform celui mai recent raport, scorul general în acest domeniu a crescut de la 4,9 în 2023 la 5,0 în 2024, datorită îmbunătățirilor atât în legislație, cât și în practică. Scorul pentru legislație a crescut de la 5,3 în 2023 la 5,4 în 2024, ca urmare a modificărilor aduse legislației privind transparența și mecanismele de participare la nivel local.

FEE a contribuit semnificativ la creșterea participării OSC-urilor la procesul decizional. Conform **CSO Meter 2024**, în pofida lipsei mecanismelor propuse de APL-uri, la inițiativa OSC-urilor și cu sprijinul partenerilor internaționali, există totuși experiențe pozitive tot mai numeroase în ceea ce privește formatele locale de participare, inclusiv cele șase Consilii Raionale de Participare create cu sprijinul FEE.

Rezultatul intermediar 1.1.1. Autoritățile naționale adoptă și implementează politici publice mai incluzive, într-un mod transparent

La momentul transmiterii raportului, raportul oficial privind respectarea transparenței în procesul decizional pentru 2024 nu era publicat pe site-ul Cancelariei de Stat. Datele pentru anul precedent indicau că aproximativ 79% dintre proiectele de legi și 81% dintre proiectele de hotărâri de Guvern au fost supuse consultării publice. Conform aceleiași surse, circa 64% dintre propunerile OSC-urilor au fost acceptate de autoritățile publice relevante.

În perioada de raportare, FEE a sprijinit constant OSC-urile care reprezintă grupuri vulnerabile pentru a modela politicile publice din perspectiva incluziunii femeilor și bărbaților cei mai vulnerabili. Cu sprijinul proiectului, peste 249 de OSC-uri locale și de bază au analizat politici publice naționale și locale în șase raioane vizate. Până în prezent, aceste rețele au influențat aproximativ 33% din politicile vizate care afectează viața grupurilor vulnerabile, inclusiv romi, persoane în vârstă, persoane cu dizabilități, femei.

O atenție deosebită a fost acordată integrării dimensiunii de gen. Valorificând parteneriatul strategic cu CPD, FEE a facilitat colectarea, analiza și diseminarea de date și analize privind inegalitățile de gen. Printre cercetările realizate se numără: **Indicele Egalității de Gen, Indicele**

Distanței Sociale, Raportul privind decalajul egalității „Moldova Inegală 2024”, Raportul privind diferența de remunerare între femei și bărbați. Aceste studii au fost esențiale pentru stimularea schimbărilor în favoarea egalității de gen.

15 recomandări de politici publice pentru sprijinirea familiilor din Republica Moldova:

Cu sprijinul proiectului, CPD a analizat legislația națională, precum și practicile internaționale, și a formulat 15 recomandări de politici, cu măsuri legislative concrete, în domeniile educației, sănătății, protecției sociale, dezvoltării regionale și administrației publice. Recomandările vizează îmbunătățirea impactului tuturor măsurilor aprobate în ultimii doi ani în Republica Moldova, dar și reducerea anumitor bariere sau inegalități de gen.

Produsul 1.1.1.1. Platformele ONG-urilor vizate care reprezintă grupuri vulnerabile sunt mai incluzive față de ONG-urile locale și pledează activ pentru elaborarea și implementarea politicilor publice incluzive

Cu sprijinul proiectului, 11 platforme OSC vizate au modelat din ce în ce mai mult politicile publice emergente din perspectiva incluziunii. Acestea au realizat 174 de analize ale politicilor emergente la nivel național și local din perspectiva incluziunii sociale. În perioada de raportare au influențat 57 dintre politicile vizate. Cele șase consilii raionale de participare au analizat 131 de politici publice vizate și au influențat 37 dintre acestea. Cele patru platforme OSC care reprezintă grupuri vulnerabile (tineri, romi, persoane în vârstă, persoane cu dizabilități) au influențat 21 din 43 de politici publice naționale vizate (aproximativ 47%).

Exemple de politici influențate în perioada de raportare:

- **Dreptul persoanelor cu dizabilități severe din municipiul Chișinău la serviciul social „Asistență personală”** – În urma acțiunilor de advocacy ale Alianței Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități (AOPD), problema acordării de servicii specializate persoanelor cu dizabilități severe a fost recunoscută și abordată oficial. În contextul Reformei „Restart”, peste 2000 de copii și persoane cu dizabilități riscau să piardă serviciile de asistență personală.
- **Colectarea datelor privind persoanele cu dizabilități în Recensământul Populației și Locuințelor 2024** – Ca urmare a demersurilor AOPD, Comisia Națională pentru Recensământ a inclus patru întrebări din setul scurt al Grupului de la Washington privind funcționalitatea în chestionarul recensământului.
- **Elaborarea Programului Național pentru Drepturile Omului din perspectiva romilor și a persoanelor vârstnice** – Platforma „Vocea Romilor” a reușit să introducă politici privind copiii romi neînscși în sistemul educațional, iar „Active Ageing” a integrat perspectiva persoanelor vârstnice în pilonii privind dreptul la securitate socială, dreptul la sănătate și dreptul la locuință.
- **Integrarea perspectivei tinerilor în raionul Cimișlia** – Începând cu 2023, CRP Cimișlia a promovat crearea unui program de sprijin pentru tineret la nivel raional. În 2024, Consiliul Raional a alocat 30.000 lei pentru inițiative ale tinerilor.

- **Situația tinerilor NEET în raionul Florești** – CRP Florești a promovat politici dedicate tinerilor NEET, aprobate în mai multe localități ale raionului (Florești, Ghindești, Mărculești, Cuhureștii de Sus, Cuhureștii de Jos etc.).
- **Acces echitabil la stagii în sectorul public** – Coaliția pentru Incluziune și Nediscriminare, CPD și Consiliul Național al Tineretului din Moldova au propus amendamente la proiectul de Lege nr. 429/2022 pentru a îmbunătăți accesibilitatea, incluziunea și transparența în recrutarea stagiilor în instituțiile publice.

Proiectul a permis CPD să catalizeze elaborarea și aprobarea unor politici transformatoare de gen. Eforturile continue de advocacy au dus la aprobarea, în lectură finală, a trei legi: (i) Legea privind transparența salariilor și Legea nr. 74/2023 pentru prevenirea și combaterea hărțuirii sexuale; (ii) Legea nr. 135/2023 privind sprijinul familiilor cu copii mici; (iii) Modificări ale Codului Contravențional și Codului Penal privind hărțuirea sexuală.

De asemenea, platformele OSC au acordat atenție monitorizării implementării politicilor vizate, publicând nouă rapoarte de monitorizare pe teme precum: implicarea tinerilor, protecția copilului, accesul la medicamente esențiale, accesul la servicii de reabilitare pentru persoanele cu dizabilități, accesul la servicii sociale pentru persoanele vârstnice, ocuparea și educația romilor, accesul la servicii comunitare pentru femei și bărbați vulnerabili, protecția împotriva violenței.

Tabel 1. Eforturi de monitorizare a politicilor publice inițiate de patru platforme OSC care reprezintă romi, persoane vârstnice, persoane cu dizabilități și tineri

Nr.	Politica publică monitorizată	Rețeaua OSC
1	Ocuparea forței de muncă a romilor, Programul de sprijin pentru romi 2022-2025	Vocea Romilor
2	Educația romilor, Programul de sprijin pentru romi 2022-2025	Vocea Romilor
3	Situația persoanelor vârstnice privind nevoile de îngrijire socio-medicală și barierele în trei comunități: orașele Șoldănești, Florești și Strășeni	Active Ageing
4	Analiza Codului Familiei și a legislației conexe, cu accent pe îngrijirea persoanelor vârstnice și drepturile omului	Active Ageing
5	Programul Național de Asistență pentru consolidarea și dezvoltarea Consiliilor Raionale/Municipale de Tineret ale Ministerului Educației	Platforma Tinerilor
6	Politici și regulamente de funcționare ale structurilor de reprezentare studentească și promovarea participării semnificative a studenților în viața universitară	Platforma Tinerilor
7	Planul de acțiuni pentru implementarea Programului Național de Protecție a Copilului 2022-2026, obiectivul specific 3.1	Platforma AOPD

8	Hotărârea Guvernului nr. 106/2022 privind prescrierea și eliberarea medicamentelor și dispozitivelor medicale compensate din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală	Platforma AOPD
9	Regulamentul privind modul de evidență și distribuire a biletelor de reabilitare/recuperare acordate pensionarilor și beneficiarilor de alocații sociale de stat	Platforma AOPD

FEE a acordat o atenție deosebită consolidării capacităților organizaționale, de advocacy și de monitorizare ale partenerilor săi OSC. Cel mai recent **index de sustenabilitate**, realizat de CPD, a arătat că nivelul de capacitate al platformelor OSC vizate a crescut. Indexul acoperă următoarele dimensiuni:

- (i) accesul la procesul decizional,
- (ii) capacitatea de analiză a politicilor,
- (iii) capacitatea de advocacy,
- (iv) planificarea strategică,
- (v) capacitatea de atragere de fonduri,
- (vi) dezvoltarea echipei (resurse umane).

Sustenabilitatea este măsurată pe o scală de la 0 la 4, unde 0 înseamnă lipsă de sustenabilitate, iar 4 – nivel avansat. Conform evaluării, rețelele OSC și CRP-urile vizate au atins un nivel mediu de sustenabilitate (intermediar). Evaluarea a relevat, de asemenea, o creștere a capacității tuturor platformelor vizate în ultimii doi ani.

În plus, pe parcursul perioadei de raportare, FEE a lansat cu succes un nou proiect – „**Implicare civică pentru tineri și abilitarea femeilor**”, în parteneriat cu Centrul „Parteneriat pentru Dezvoltare”, Consiliul Național al Tineretului și Agenția de Dezvoltare Regională din Tiraspol. Inițiativa urmărește trei obiective interconectate: (i) să permită peste 100 de OSC-uri să modeleze politici publice naționale din perspectiva incluziunii tinerilor și egalității de gen; (ii) să consolideze capacitatea de advocacy, vizibilitate și implicare comunitară a asociațiilor de tineret și de femei; (iii) să faciliteze crearea a trei coaliții regionale OSC axate pe incluziunea tinerilor și egalitatea de gen. Inițiativa este finanțată de UE și cofinanțată de Suedia.

Rezultatul final 1.2. Femeile și bărbații vulnerabili se bucură și promovează libertatea de exprimare și accesul la informații imparțiale

Ultimul Barometru al Opiniei Publice nu a inclus date privind percepția publică asupra accesului la informații imparțiale. În lipsa acestora, FEE a utilizat surse alternative relevante pentru măsurarea progresului. **Indicele de reziliență la dezinformare (2024)** arată o tendință pozitivă pentru toate cele trei dimensiuni analizate:

- reziliența socială: +0,3 puncte;
- reziliența juridică și instituțională: +0,8 puncte;

- reziliența mediatică și digitală: +0,2 puncte.

FEE și partenerii săi au contribuit semnificativ la creșterea rezilienței societății în fața dezinformării. Proiectul a împuternicit tot mai multe femei și bărbați să devină jurnaliști comunitari și să raporteze diverse probleme din comunitățile lor. Fondurile suplimentare obținute de la SDC au permis Centrului pentru Jurnalism Independent să desfășoare activități de educație media pentru grupuri vulnerabile și să dezvolte instrumente inovatoare de diseminare a informațiilor privind incluziunea socială. În cadrul aceleiași inițiative, Asociația Presei Independente (API) a consolidat capacitatea jurnaliștilor actuali și viitori de a aborda subiecte legate de incluziune socială, egalitate și nediscriminare. Activitățile de monitorizare media și premiile pentru promovarea incluziunii sociale au stimulat creșterea vizibilității acestor teme în mass-media.

Partenerii media au realizat progrese importante în îmbunătățirea modului în care este reflectată incluziunea socială a grupurilor marginalizate. Au fost aprobate modificări semnificative la Codul deontologic al jurnalistului privind reflectarea grupurilor vulnerabile și marginalizate, în urma unei evaluări ample și a unor consultări cu jurnaliști, instituții naționale pentru drepturile omului și experți independenți.

Aceste eforturi au condus la o tendință pozitivă în reflectarea mediatică a incluziunii sociale. Activitățile de consolidare a capacităților pentru 85 de jurnaliști actuali și viitori au stimulat publicarea de materiale despre discriminare, echitate și excludere socială. În perioada de raportare, 17 jurnaliști (inclusiv 5 studenți la jurnalism) și o instituție media au fost premiați în cadrul celei de-a treia ediții a concursului „**Jurnaliști pentru diversitate și incluziune**”.

De asemenea, accesibilitatea informațiilor pentru grupurile vulnerabile a fost îmbunătățită progresiv. CJJ a dezvoltat cunoștințele și competențele media ale femeilor, persoanelor cu dizabilități și tinerilor. Cinci instrumente media finalizate în perioada de raportare au crescut gradul de conștientizare asupra situației grupurilor vulnerabile (romi, femei, persoane cu dizabilități psihosociale, intelectuale și fizice), ajungând la peste 15.000 de persoane, iar conținutul media privind incluziunea a ajuns la peste 40.000 de utilizatori online.

Cu toate aceste progrese, provocările rămân semnificative. În perioada de raportare, dezinformarea a continuat să se intensifice, fiind amplificată de diverse surse, în special de rețelele sociale, care au avut un rol central în răspândirea rapidă a informațiilor false și manipulative.

Rezultatul intermediar 1.2.1. Autoritățile publice și alți actori comunitari (întreprinderi) iau din ce în ce mai mult măsuri corective pentru soluționarea problemelor semnalate de femeile și bărbații vulnerabili

Cu sprijinul proiectului, partenerii strategici au identificat 522 de noi potențiali jurnaliști comunitari. În parteneriat cu „Urma Ta”, aceștia au beneficiat de activități de mentorat. Eforturile lor au dus la elaborarea a 123 de articole noi semnate de jurnaliști comunitari. Până în prezent, 11 probleme comunitare au fost soluționate.

Exemple de probleme rezolvate în 2024:

- Primăria Zagarancea (raionul Ungheni) a încheiat un acord cu Asociația „Prietenii noștri” privind soluționarea problemei câinilor maidanezi, după sesizarea făcută de jurnaliștii comunitari.
- Voluntarii din Măcărești (Ungheni) au obținut împădurirea unor zone cu alunecări de teren, după raportarea problemei.
- Tinerii din Mihăileni (Râșcani) au amenajat un teren de volei și unul de badminton, după ce s-a semnalat lipsa spațiilor pentru sport.
- În Bălți au fost amenajate noi parcări, în urma sesizărilor jurnaliștilor comunitari.
- Au fost găsite soluții pentru reducerea numărului de câini vagabonzi, după raportarea problemei.
- Autoritățile din Mihăileni (Râșcani) au luat măsuri pentru reducerea migrației locuitorilor, după ce problema a fost semnalată.
- În Taxobeni (Râșcani) a fost îmbunătățită gestionarea deșeurilor, după articolele jurnaliștilor comunitari.
- Furnizarea apei potabile prin apeduct a fost asigurată într-o zonă a orașului Sângerei, după raportarea situației.
- A fost elaborat și parțial implementat un plan de recreere pentru lacul orașului Bălți, în urma sesizărilor comunității.
- La Taxobeni (Fălești) a fost inaugurat un loc de joacă pentru copii, după ce nevoia a fost adusă în atenție.
- La Boroseni (Râșcani) a fost amenajat un parc de agrement, după sesizarea reporterilor comunitari.

Produsul 1.2.1.1. Jurnaliștii comunitari își exprimă liber opiniile cu privire la politicile publice cheie și raportează cazuri de abuz prin intermediul platformei jurnaliștilor comunitari

Pentru a promova jurnalismul comunitar, partenerul strategic **Asociația „Urma Ta”** a realizat o serie de 12 animații video axate pe conceptele, abordările, instrumentele și temele jurnalismului comunitar. Acestea au fost distribuite pe canalul de YouTube al organizației (1,72 mii abonați) și pe platforme media precum www.stiripozitive.eu, www.jurnalist.md și www.comunicate.md.

În perioada de raportare, microgranturile acordate în anul precedent pentru jurnalism comunitar au început să producă rezultate. Beneficiarii au identificat 522 de potențiali jurnaliști comunitari și le-au dezvoltat cunoștințele, abilitățile și atitudinile necesare.

Exemple de beneficiari și activități:

- **AO „Studem”, Bălți:** peste 60 de tineri instruiți în bazele jurnalismului, inclusiv raportare de știri, interviu și producție video. S-au organizat întâlniri lunare de monitorizare pentru îmbunătățirea materialelor.

- **AO „Alfa Beta”**: 25 de tineri mobilizați pentru promovarea jurnalismului comunitar în trei regiuni; 20 au fost pregătiți să scrie despre problemele locale.
- **AO „Dezvoltare prin Implicare”, Cimișlia și Basarabeasca**: 22 de membri au urmat 5 sesiuni practice offline, producând 69 de articole despre probleme comunitare.
- **AO Centrul de Dezvoltare Durabilă și Inovare Civică, Drochia**: 214 tineri au participat la 10 ateliere; majoritatea au raportat probleme pe rețelele sociale.
- **AO „Est-Curier”, Criuleni**: 16 participanți (10 tineri și 6 adulți) interesați de formarea în jurnalism comunitar.
- **AO „Nufărul”, Rezina**: două sesiuni de instruire în producție media și provocări jurnalistice, cu 28 și 22 de participanți; 25 de jurnaliști comunitari premiați.
- **Asociația Psihologilor Tighina, Căușeni**: rețea locală de 27 de tineri jurnaliști care au produs 82 de materiale media.
- **AO Centrul Regional pentru Inițiative Sociale și Dezvoltare Durabilă, Florești**: 20 de tineri instruiți în storytelling digital și jurnalism; au realizat 20 de materiale media și 6 podcasturi.
- **Asociația Internațională a Tinerilor, Chișinău**: 25 de participanți la Academia de Abilitare; fiecare a documentat o problemă locală și a creat materiale jurnalistice.

În 2024, FEE a organizat un nou concurs de granturi pentru promovarea jurnalismului comunitar, în urma căruia au fost acordate 9 granturi. Printre acestea:

- extinderea rețelelor de jurnaliști comunitari în Basarabeasca și Cimișlia;
- instruirea cetățenilor în jurnalism comunitar la Drochia;
- sprijinirea participării democratice și libertății de exprimare în Rezina;
- promovarea gândirii critice în comunitățile din Căușeni;
- revitalizarea jurnalismului comunitar prin portalul www.rezinainobiectiv.md;
- dezvoltarea abilităților locale de jurnalism și lansarea unui podcast comunitar la Orhei;
- instruirea tinerilor din nordul țării în jurnalism comunitar.

De asemenea, FEE a organizat **primul Forum al Jurnalismului Comunitar din Republica Moldova**, pe 17 decembrie 2024, la Chișinău. Evenimentul a reunit 43 dintre cei mai activi jurnaliști comunitari (18 bărbați și 25 de femei) și a inclus paneluri de discuții privind bune practici, provocări și impactul acestui tip de jurnalism asupra comunităților.

Rezultatul final 1.3. Femeile și alte grupuri subreprezentate beneficiază de alegeri libere, corecte și incluzive

În perioada de raportare, FEE a sprijinit **31 de OSC-uri membre ale Coaliției Civice** să monitorizeze independent alegerile prezidențiale și referendumul constituțional, desfășurate la 20 octombrie 2024, precum și turul al doilea al alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie 2024.

Coaliția a elaborat și prezentat public **trei rapoarte** (două preliminare și unul final), care au cuprins constatări privind:

- utilizarea resurselor administrative în campania electorală;
- cazuri de corupere a alegătorilor;
- ingerințe externe în procesul electoral;
- distribuirea dezinformării și a discursului de ură;
- probleme legate de accesibilitatea secțiilor de votare pentru persoanele cu dizabilități și pentru alte grupuri vulnerabile.

Printre principalele recomandări adresate Comisiei Electorale Centrale, APL-urilor, organelor de aplicare a legii și actorilor politici s-au numărat:

- consolidarea mecanismelor de prevenire și sancționare a finanțării ilegale a campaniilor;
- îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la procesul de vot;
- combaterea activă a dezinformării și a discursului de ură;
- instruirea autorităților electorale și a poliției în privința gestionării cazurilor de intimidare a alegătorilor.

FEE și partenerii săi au continuat să susțină educația alegătorilor, în special în comunitățile rurale, prin campanii de informare despre drepturile electorale, procedurile de vot și importanța participării. Campaniile au vizat tinerii, femeile, romii și persoanele cu dizabilități.

Rezultatul intermediar 1.3.1. Administrația electorală aplică standarde democratice în organizarea alegerilor

În perioada de raportare, **Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte** a formulat 28 de recomandări în baza monitorizării alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional din 2024, precum și a turului al doilea al alegerilor prezidențiale. Dintre acestea, **12 recomandări** au fost acceptate de Comisia Electorală Centrală (CEC) și implementate parțial sau integral.

Recomandări-cheie acceptate și implementate parțial:

- îmbunătățirea accesibilității secțiilor de votare pentru persoanele cu dizabilități, prin adaptări fizice și instruirea membrilor birourilor electorale;
- creșterea transparenței finanțării campaniilor electorale;
- monitorizarea mai strictă a surselor de finanțare externe;
- instruirea poliției și a funcționarilor electorali pentru identificarea și sancționarea tentativelor de corupere a alegătorilor.

Recomandări implementate integral:

- publicarea mai rapidă și mai completă a datelor privind prezența la vot;
- elaborarea unui ghid pentru combaterea dezinformării în procesul electoral;
- instruirea observatorilor electorali privind identificarea și raportarea cazurilor de intimidare a alegătorilor.

FEE a sprijinit logistic și tehnic procesul de advocacy al Coaliției Civice, facilitând dialogul direct între OSC-uri și CEC. De asemenea, au fost organizate **două mese rotunde** cu participarea reprezentanților autorităților electorale, a partidelor politice și a observatorilor naționali și internaționali, pentru analizarea lecțiilor învățate și formularea de măsuri corective.

Produsul 1.3.1.1. Platformele OSC promovează procese electorale incluzive și conforme standardelor internaționale

În 2024, **31 de OSC-uri membre ale Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte** au desfășurat activități de monitorizare independentă a alegerilor prezidențiale și a referendumului constituțional din 20 octombrie, precum și a turului al doilea al alegerilor prezidențiale din 3 noiembrie. Monitorizarea a acoperit atât campania electorală, cât și ziua votului și procesul de numărare a voturilor.

Rezultatele monitorizării:

- au fost documentate 217 incidente, inclusiv utilizarea resurselor administrative, cazuri de corupere a alegătorilor, intimidare și transportare organizată a votanților;
- s-au constatat deficiențe în asigurarea accesibilității secțiilor de votare pentru persoanele cu dizabilități;
- s-a identificat o creștere a numărului de cazuri de dezinformare și discurs de ură, în special pe rețelele sociale;
- au fost observate cazuri izolate de obstrucționare a observatorilor electorali.

Coaliția Civică a publicat **trei rapoarte**: două preliminare și unul final, fiecare conținând recomandări concrete pentru îmbunătățirea procesului electoral. Aceste rapoarte au fost distribuite către CEC, Parlament, Guvern, partide politice și misiuni diplomatice.

Exemple de recomandări formulate de Coaliție:

- implementarea unui mecanism de verificare a accesibilității secțiilor de votare înainte de fiecare scrutin;
- consolidarea cadrului legal pentru combaterea finanțării ilegale a campaniilor;
- dezvoltarea de campanii de educație electorală în comunitățile rurale;
- colaborarea cu platformele online pentru combaterea dezinformării.

FEE a facilitat instruirea a peste **300 de observatori electorali** (50% femei), oferind sesiuni privind standardele internaționale de monitorizare, tehnici de documentare și raportare a incidentelor, precum și aspecte legate de incluziune și accesibilitate.

Progresul către rezultatul final de impact 2. Persoanele abilitate din comunitățile vizate se bucură de drepturi socio-economice și de oportunități de dezvoltare durabilă

În perioada de raportare, FEE a sprijinit **109 OSC-uri din șase raioane țintă** (Cahul, Soroca, Căușeni, Florești, Ștefan Vodă și Cimișlia) pentru a contribui la îmbunătățirea transparenței și receptivității autorităților locale față de nevoile comunității. OSC-urile au analizat **131 de proiecte de politici publice** și au influențat **37 dintre acestea** din perspectiva incluziunii.

Rezultate-cheie obținute în 2024:

- **47 de grupuri de inițiativă locală** (21 în cadrul componentei de mentorat și 26 în cadrul subgranturilor) au colaborat activ cu APL-urile pentru a rezolva problemele prioritare ale comunității;
- tinerii abilitați din **10 comunități** din trei raioane țintă au implementat inițiative locale care au mobilizat peste **110.000 de tineri** (fete și băieți);
- **4 huburi de afaceri sociale** au oferit instruire pentru 162 de potențiali antreprenori sociali;
- au fost create **10 întreprinderi sociale de integrare profesională** pentru cele mai vulnerabile femei și bărbați; acestea au angajat **52 de persoane** și au oferit servicii gratuite sau parțial achitate pentru **1.696 de beneficiari** (572 bărbați și 1.124 femei);
- FEE și partenerii săi strategici au lansat inițiativa „**Impact Space**”, un ecosistem de sprijin pentru întreprinderile sociale din Republica Moldova.

Aceste rezultate reflectă o consolidare a infrastructurii civice și economice în comunitățile vizate, punând bazele unei dezvoltări locale durabile și incluzive.

Rezultatul final 2.1. OSC-urile și grupurile de inițiativă locală reprezintă în mod eficient interesele cetățenilor în procesul decizional

În 2024, **109 OSC-uri și 47 de grupuri de inițiativă locală** din cele șase raioane țintă (Cahul, Soroca, Căușeni, Florești, Ștefan Vodă și Cimișlia) au monitorizat și influențat procesul decizional local.

Rezultatele-cheie:

- OSC-urile și grupurile de inițiativă au analizat **131 de proiecte de decizii locale**;
- **37 de politici** (28%) au fost ajustate pe baza recomandărilor formulate din perspectiva incluziunii grupurilor vulnerabile;
- în fiecare raion, **Consiliile Raionale de Participare** au devenit platforme funcționale de dialog între societatea civilă și autorități.

Exemple de inițiative reușite:

- În **Cimișlia**, CRP a promovat crearea unui program local de sprijin pentru tineri, cu un buget de 30.000 lei;
- În **Florești**, CRP a determinat consiliul raional să aprobe politici pentru integrarea tinerilor NEET;
- În **Cahul**, OSC-urile au contribuit la includerea măsurilor de accesibilitate în planurile de modernizare a infrastructurii publice;
- În **Soroca**, grupurile civice au influențat prioritizarea investițiilor în sistemele de alimentare cu apă în comunitățile rurale.

Aceste acțiuni au consolidat încrederea între autorități și cetățeni, creând premise pentru o guvernare locală mai transparentă și participativă.

Rezultatul intermediar 2.1.1. Autoritățile publice locale devin mai receptive la nevoile femeilor și bărbaților vulnerabili din comunitățile țintă

În 2024, OSC-urile și grupurile de inițiativă din cele șase raioane țintă au formulat **131 de recomandări** pentru îmbunătățirea politicilor publice locale, dintre care **37** au fost acceptate și implementate de autorități.

Exemple de politici publice influențate:

- **Ștefan Vodă:** introducerea de criterii de incluziune socială în alocarea subvențiilor pentru fermieri;
- **Căușeni:** adaptarea infrastructurii școlare pentru accesul copiilor cu dizabilități;
- **Florești:** crearea unor programe de formare profesională pentru tinerii NEET;
- **Soroca:** includerea unui capitol dedicat egalității de gen în strategia locală de dezvoltare;
- **Cimișlia:** implementarea unui sistem transparent de consultare publică a proiectelor de decizii.

FEE a sprijinit aceste procese prin:

- instruirii privind analiza și formularea de politici publice;
- asistență tehnică pentru elaborarea propunerilor către autorități;
- facilitarea dialogului dintre OSC-uri și administrația locală prin **Consiliile Raionale de Participare**.

Pe parcursul anului, CRP-urile au organizat **32 de consultări publice** cu participarea a peste **1.200 de cetățeni**, contribuind la creșterea transparenței și responsabilității autorităților locale.

Produsul 2.1.1.1. OSC-urile și grupurile de inițiativă monitorizează și influențează procesul decizional local

În 2024, FEE a sprijinit **109 OSC-uri și 47 de grupuri de inițiativă locală** din cele șase raioane țintă să participe activ la procesul decizional local.

Principalele rezultate:

- Analiza a **131 de proiecte de decizii** la nivel local, cu formularea de recomandări concrete;
- Influențarea a **37 de politici** prin includerea de măsuri de incluziune socială, egalitate de gen și accesibilitate;
- Creșterea capacității OSC-urilor și a grupurilor civice prin instruire și mentorat.

Exemple de bune practici:

- În **Cahul**, OSC-urile au convins consiliul local să includă fonduri pentru modernizarea accesului persoanelor cu mobilitate redusă la clădirile publice;
- În **Soroca**, grupurile de inițiativă au determinat APL-ul să prioritizeze investițiile în alimentarea cu apă a satelor mici;
- În **Căușeni**, CRP-ul local a influențat modificarea regulamentului de acordare a burselor școlare, introducând criteriile de sprijin pentru elevii din familii vulnerabile;
- În **Florești**, OSC-urile au promovat organizarea de burse locale de locuri de muncă pentru tinerii NEET;
- În **Ștefan Vodă**, au fost introduse standarde minime de accesibilitate în proiectele de infrastructură publică.

FEE a oferit și **micro granturi** pentru implementarea unor proiecte pilot, care au demonstrat impactul implicării civice asupra calității vieții în comunități.

Rezultatul final 2.2. Femeile și bărbații vulnerabili au acces la oportunități economice și servicii esențiale

În 2024, FEE a susținut dezvoltarea economiei sociale ca instrument de incluziune și sprijin pentru persoanele vulnerabile.

Rezultate-cheie:

- Crearea a **10 întreprinderi sociale de integrare profesională**, care au angajat **52 de persoane** vulnerabile (20 bărbați și 32 femei);
- Furnizarea de **servicii gratuite sau parțial achitate** pentru **1.696 de beneficiari** (572 bărbați și 1.124 femei), inclusiv:
 - servicii de îngrijire la domiciliu;
 - formare profesională;
 - acces la produse și servicii adaptate nevoilor persoanelor cu dizabilități;

- Instruirea a **162 de potențiali antreprenori sociali** în domeniul managementului de afaceri, marketing, planificare financiară și legislație.

Exemple de întreprinderi sociale sprijinite:

- O brutărie comunitară în **Căușeni**, care angajează persoane cu dizabilități și oferă pâine la preț redus pentru familiile cu venituri mici;
- Un atelier de croitorie în **Soroca**, care produce uniforme școlare și creează locuri de muncă pentru femei din medii defavorizate;
- O seră de legume în **Cimișlia**, gestionată de un grup de tineri antreprenori sociali;
- O spălătorie ecologică în **Florești**, ce angajează persoane aflate în șomaj de lungă durată.

În plus, FEE și partenerii săi strategici au lansat „**Impact Space**”, o platformă dedicată creării unui ecosistem favorabil întreprinderilor sociale din Republica Moldova. Aceasta oferă:

- mentorat personalizat;
- acces la rețele de finanțare;
- promovarea produselor și serviciilor întreprinderilor sociale.

Rezultatul intermediar 2.2.1. Antreprenoriatul social devine mai competitiv și sustenabil

În 2024, FEE a sprijinit **crearea și consolidarea a 10 întreprinderi sociale** de integrare profesională, care au angajat **52 de persoane** vulnerabile, inclusiv femei, tineri NEET, persoane cu dizabilități și persoane din medii defavorizate.

Măsuri de sprijin oferite:

- **Formare și mentorat** pentru 162 de potențiali antreprenori sociali în domenii precum planificare de afaceri, marketing, legislație și management financiar;
- **Asistență tehnică** pentru obținerea statutului de întreprindere socială;
- **Microgranturi** pentru achiziția de echipamente și modernizarea spațiilor de producție;
- Facilitarea accesului la **piețe locale și regionale** pentru produsele și serviciile întreprinderilor sociale.

Exemple de rezultate concrete:

- **Căușeni:** brutărie comunitară care asigură pâine la preț redus pentru familiile vulnerabile și angajează persoane cu dizabilități;
- **Soroca:** atelier de croitorie care produce uniforme școlare și creează locuri de muncă pentru femei din medii defavorizate;
- **Florești:** spălătorie ecologică ce oferă locuri de muncă pentru șomeri de lungă durată;
- **Cimișlia:** seră de legume gestionată de tineri antreprenori sociali, care vinde produse bio în comunitate.

De asemenea, lansarea inițiativei „**Impact Space**” a contribuit la crearea unui **ecosistem de sprijin** pentru antreprenoriatul social, incluzând:

- rețele de colaborare între întreprinderi sociale;
- acces la platforme de promovare online;
- conectarea cu investitori și parteneri internaționali;
- organizarea de târguri și evenimente pentru promovarea produselor și serviciilor cu impact social.

Produsul 2.2.1.1. Huburi de afaceri sociale sprijină antreprenorii sociali

În 2024, FEE a sprijinit funcționarea a **4 huburi de afaceri sociale** care au oferit instruire, mentorat și suport logistic pentru **162 de potențiali antreprenori sociali** din întreaga țară.

Rolul huburilor de afaceri sociale:

- oferirea de **spații de lucru și echipamente** pentru dezvoltarea ideilor de afaceri;
- organizarea de **sesiuni de formare** pe teme precum planificarea strategică, marketing digital, management financiar, legislație pentru antreprenoriatul social;
- facilitarea **rețelelor de colaborare** între antreprenorii sociali și sectorul privat;
- sprijinirea procesului de **înregistrare și obținere a statutului de întreprindere socială**;
- conectarea cu **surse de finanțare** și potențiali investitori.

Rezultate-cheie:

- Crearea a **10 întreprinderi sociale** de integrare profesională pentru femei și bărbați vulnerabili;
- Dezvoltarea unor **parteneriate public-privat** pentru valorificarea produselor și serviciilor întreprinderilor sociale;
- Participarea antreprenorilor sociali la **târguri și expoziții** naționale și internaționale.

Exemple de inițiative susținute:

- o linie de producție de mobilier realizat din lemn reciclat;
- un atelier de artizanat care valorifică motive tradiționale moldovenești și angajează femei din comunități rurale;
- o unitate de catering social ce oferă locuri de muncă tinerilor care părăsesc sistemul de protecție a copilului;
- o fermă de produse lactate artisanale, gestionată de o cooperativă rurală.

Aceste huburi au contribuit nu doar la dezvoltarea economică locală, ci și la crearea unui mediu incluziv în care antreprenoriatul social este recunoscut ca soluție sustenabilă pentru integrarea persoanelor vulnerabile pe piața muncii.

Rezultatul intermediar 2.2.2. Serviciile sociale și economice sunt mai accesibile pentru femeile și bărbații vulnerabili din comunitățile țintă

În 2024, FEE și partenerii săi au contribuit la extinderea și îmbunătățirea **accesului la servicii sociale și economice** pentru categoriile vulnerabile din cele șase raioane țintă.

Principalele realizări:

- Furnizarea de **servicii gratuite sau subvenționate** pentru **1.696 de persoane vulnerabile** (572 bărbați și 1.124 femei);
- Dezvoltarea unor **parteneriate cu APL-urile** pentru cofinanțarea serviciilor de îngrijire la domiciliu, asistență pentru persoane cu dizabilități, servicii de reabilitare și consiliere;
- Asigurarea **accesului la instruire profesională** pentru persoanele aflate în șomaj sau în risc de excluziune socială;
- Crearea de **locuri de muncă adaptate** pentru persoane cu mobilitate redusă și pentru femei care revin pe piața muncii după o pauză îndelungată.

Exemple de servicii dezvoltate:

- centre comunitare care oferă sprijin psihosocial și consiliere pentru tineri și familii aflate în dificultate;
- ateliere de formare profesională în croitorie, tâmplărie, agricultură ecologică și servicii HoReCa;
- programe de sprijin pentru antreprenoriatul la scară mică în mediul rural;
- servicii mobile de îngrijire la domiciliu pentru vârstnici și persoane cu dizabilități.

Proiectul a promovat o **abordare integrată** – combinând dezvoltarea economică locală cu extinderea serviciilor sociale, pentru a oferi atât sprijin imediat, cât și oportunități pe termen lung persoanelor aflate în dificultate.

Produsul 2.2.2.1. Parteneriate între OSC-uri și APL-uri pentru furnizarea de servicii

În 2024, proiectul a sprijinit **14 parteneriate active** între organizații ale societății civile și administrațiile publice locale, pentru a asigura **servicii sociale și economice** adaptate nevoilor grupurilor vulnerabile.

Tipuri de servicii furnizate prin parteneriate:

- **Servicii de îngrijire la domiciliu** pentru vârstnici și persoane cu dizabilități;
- **Centre comunitare** pentru tineri și copii din familii defavorizate;
- **Servicii de reabilitare** pentru persoane cu dizabilități fizice și intelectuale;
- **Programe de formare profesională** pentru șomeri și tineri NEET;
- **Activități de economie socială** care oferă locuri de muncă pentru persoanele aflate în risc de excluziune.

Exemple de parteneriate reușite:

- În **Soroca**, un parteneriat între APL și o OSC locală a creat un centru de zi pentru vârstnici, care oferă mese calde, consiliere și activități recreative;
- În **Căușeni**, APL-ul a cofinanțat împreună cu un ONG local un program mobil de îngrijire la domiciliu, acoperind peste 80% din localitățile raionului;
- În **Ștefan Vodă**, o întreprindere socială și primăria au colaborat pentru a furniza servicii de spălătorie și croitorie, angajând persoane cu dizabilități;
- În **Cahul**, un parteneriat a dezvoltat un program de formare profesională pentru femei din mediul rural, axat pe antreprenoriat în agricultură ecologică.

Aceste parteneriate au demonstrat că **colaborarea între sectorul public și cel civic** poate crește eficiența și acoperirea serviciilor, asigurând sustenabilitatea lor pe termen lung.

Rezultatul final 2.3. Tinerii participă activ la dezvoltarea comunităților

În 2024, tinerii din comunitățile țintă au devenit tot mai activi în viața civică și în procesele de dezvoltare locală. FEE, prin parteneriatele sale strategice, a sprijinit **10 comunități** din trei raioane în consolidarea structurilor locale de tineret și în promovarea inițiativelor dezvoltate de tineri.

Rezultate-cheie:

- **Peste 110.000 de tineri** (fete și băieți) au participat la activități comunitare și consultări publice;
- Tinerii au contribuit la formularea și implementarea de **inițiative locale** în domenii precum sport, cultură, mediu, educație și voluntariat;
- Consiliile Locale ale Tinerilor (CLT) au organizat **campanii de informare** privind drepturile tinerilor și oportunitățile de participare;
- Au fost dezvoltate **proiecte de infrastructură comunitară** (terenuri de sport, spații verzi, zone de recreere).

Exemple de inițiative de succes:

- În **Cimișlia**, CLT a organizat un festival de tineret și a implementat un proiect de amenajare a unei săli de sport;
- În **Florești**, tinerii au derulat o campanie de colectare selectivă a deșeurilor în școli și grădinițe;
- În **Cahul**, grupurile de tineret au participat la elaborarea strategiei locale pentru dezvoltarea sectorului de tineret.

Aceste rezultate confirmă că implicarea tinerilor aduce **inovație, energie și soluții concrete** pentru problemele comunității, consolidând în același timp democrația locală.

Rezultatul intermediar 2.3.1. Structurile de tineret sunt mai active și mai reprezentative în comunitățile țintă

În 2024, FEE a sprijinit funcționarea a **10 structuri de tineret** în comunitățile țintă, inclusiv Consilii Locale ale Tinerilor (CLT) și grupuri de inițiativă. Aceste structuri au devenit **actori-cheie** în procesul de dezvoltare locală.

Principalele realizări:

- Organizarea a **47 de inițiative comunitare** în domenii precum sport, cultură, educație, protecția mediului și incluziune socială;
- Creșterea gradului de participare a tinerilor la consultările publice și ședințele consiliilor locale;
- Implementarea de proiecte cu **impact direct asupra calității vieții** în comunitate;
- Consolidarea colaborării dintre CLT-uri și autoritățile locale.

Exemple de inițiative implementate:

- **Ștefan Vodă:** amenajarea unui spațiu verde și organizarea de ateliere ecologice pentru copii;
- **Cimișlia:** crearea unui club sportiv multifuncțional pentru tineri;
- **Florești:** campanie de informare despre oportunități educaționale și programe Erasmus+;
- **Cahul:** lansarea unui program de mentorat între tineri și antreprenori locali.

FEE a oferit **mentorat, instruire și microgranturi** pentru inițiativele propuse de tineri, punând accent pe dezvoltarea abilităților de leadership, planificare de proiecte și advocacy.

Produsul 2.3.1.1. Consiliile Locale ale Tinerilor și grupurile de inițiativă promovează incluziunea și participarea civică

În 2024, Consiliile Locale ale Tinerilor (CLT) și grupurile de inițiativă sprijinite de FEE au devenit **platforme eficiente de implicare civică și socială** pentru tinerii din comunitățile țintă.

Principalele realizări:

- Implementarea a **26 de inițiative** de incluziune și participare civică;
- Implicarea directă a peste **4.500 de tineri** în activități de voluntariat, consultări publice și campanii comunitare;
- Consolidarea cooperării între tineri și autoritățile publice locale;
- Promovarea egalității de șanse și a accesului la resurse pentru tinerii din medii vulnerabile.

Exemple de inițiative:

- **Cimișlia:** organizarea unei „Săptămâni a incluziunii” cu activități educaționale și culturale pentru tineri cu și fără dizabilități;
- **Cahul:** campanie de sensibilizare privind importanța participării la alegerile locale și implicarea în procesele decizionale;
- **Florești:** ateliere de formare pentru tineri în domeniul antreprenoriatului social;
- **Ștefan Vodă:** program de mentorat între elevii de liceu și studenții originari din localitate;
- **Soroca:** crearea unui spațiu de co-working pentru tineri antreprenori și freelanceri.

FEE a susținut aceste acțiuni prin **microgranturi, instruirii tematice și mentorat** în planificarea și gestionarea proiectelor comunitare.

Rezultatul final 2.4. Comunitățile sunt mai reziliente și mai implicate în dezvoltarea locală

În 2024, FEE a sprijinit **47 de comunități** din cele șase raioane țintă (Cahul, Soroca, Căușeni, Florești, Ștefan Vodă, Cimișlia) în implementarea de inițiative participative care răspund nevoilor identificate de cetățeni.

Principalele realizări:

- Organizarea de **consultări publice** și întâlniri comunitare, cu implicarea a peste **15.800 de cetățeni**;
- Implementarea de proiecte locale în domenii precum infrastructura socială, educația, protecția mediului, cultura și sportul;
- Crearea unor mecanisme locale de **monitorizare și evaluare participativă** a investițiilor publice;
- Creșterea transparenței administrației locale prin publicarea online a deciziilor și bugetelor.

Exemple de proiecte realizate:

- **Ștefan Vodă:** amenajarea unui parc central cu spații pentru activități sportive și culturale;
- **Căușeni:** modernizarea iluminatului public în cartiere periferice;
- **Soroca:** reabilitarea unei clădiri istorice și transformarea acesteia într-un centru comunitar;
- **Florești:** construcția unui teren multifuncțional pentru sport și recreere;
- **Cimișlia:** extinderea rețelei de alimentare cu apă în zone rurale.

Aceste inițiative au demonstrat că **implicarea cetățenilor în luarea deciziilor** duce la soluții mai adaptate nevoilor reale și la consolidarea sentimentului de apartenență la comunitate.

Rezultatul intermediar 2.4.1. Grupurile de inițiativă și cetățenii influențează deciziile privind dezvoltarea locală

În 2024, **47 de grupuri de inițiativă** au colaborat activ cu administrațiile publice locale pentru a promova proiecte și politici care răspund nevoilor comunității.

Principalele realizări:

- Prezentarea a peste **80 de propuneri** de îmbunătățire a politicilor publice locale și a planurilor de investiții;
- Acceptarea și implementarea a **37 de propuneri** de către APL-uri;
- Organizarea a **consultări publice** în fiecare comunitate vizată, cu participarea a sute de cetățeni.

Exemple de propuneri acceptate:

- instalarea de rampe pentru accesibilitate la clădirile publice în **Căușeni și Ștefan Vodă**;
- crearea de zone verzi și locuri de joacă în **Soroca și Cimișlia**;
- modernizarea rețelei de iluminat public în cartiere periferice din **Cahul**;
- amenajarea unui spațiu multifuncțional pentru evenimente culturale în **Florești**.

FEE a sprijinit aceste procese prin:

- instruirii pentru grupurile de inițiativă privind advocacy și monitorizarea politicilor publice;
- facilitarea dialogului între cetățeni și autorități;
- microgranturi pentru implementarea proiectelor-pilot propuse de comunități.

Produsul 2.4.1.1. Grupurile de inițiativă implementează proiecte comunitare

În 2024, cele **47 de grupuri de inițiativă** sprijinite de FEE au implementat **47 de proiecte comunitare** în cele șase raioane țintă, având un impact direct asupra a peste **15.800 de cetățeni**.

Tipuri de proiecte implementate:

- **Infrastructură socială:** renovarea parcurilor, crearea locurilor de joacă, modernizarea terenurilor sportive;
- **Protecția mediului:** campanii de plantare a arborilor, colectarea selectivă a deșeurilor, amenajarea spațiilor verzi;
- **Cultură și educație:** organizarea de festivaluri locale, ateliere de artă, cursuri de formare profesională;
- **Servicii comunitare:** dezvoltarea centrelor de tineret, îmbunătățirea accesului la apă potabilă, iluminat public.

Exemple de proiecte realizate:

- În **Cimișlia**, un teren sportiv multifuncțional a fost amenajat cu implicarea tinerilor și sprijinul autorităților locale;

- În **Ștefan Vodă**, a fost creat un spațiu verde cu zone de relaxare și pistă pentru biciclete;
- În **Soroca**, s-a organizat un festival cultural care a atras peste 2.000 de participanți;
- În **Florești**, a fost instalat un sistem de iluminat public modern în centrul satului;
- În **Cahul**, s-au realizat lucrări de extindere a rețelei de apă potabilă în zone rurale.

Aceste proiecte au fost implementate printr-o combinație de **muncă voluntară, microgranturi și cofinanțare din partea APL-urilor**, ceea ce a crescut sustenabilitatea rezultatelor.

Rezultatul final 2.5. OSC-urile și grupurile comunitare sunt mai sustenabile și mai reziliente

În 2024, FEE a sprijinit consolidarea **capacității organizaționale și financiare** a OSC-urilor și grupurilor comunitare din cele șase raioane țintă, cu scopul de a le crește sustenabilitatea și reziliența în fața provocărilor economice și sociale.

Principalele realizări:

- Creșterea scorului mediu de sustenabilitate organizațională de la 2,6 în 2023 la **2,8** în 2024;
- **42 de OSC-uri** au început să aplice mecanisme de diversificare a resurselor (servicii contra cost, crowdfunding, sponsorizări, parteneriate cu sectorul privat);
- Instruirea a **180 de reprezentanți ai OSC-urilor** în domenii precum managementul financiar, guvernanta internă, comunicare strategică și atragerea de fonduri;
- Crearea de **rețele locale de sprijin** între OSC-uri pentru schimb de experiență și resurse.

Exemple de rezultate:

- În **Căușeni**, o asociație locală a dezvoltat un serviciu de catering social care finanțează activități comunitare;
- În **Soroca**, un ONG a creat un magazin online pentru comercializarea produselor realizate de meșteșugari locali;
- În **Cimișlia**, un grup comunitar a implementat un sistem de cotizații pentru membrii săi, asigurând finanțarea de bază a activităților;
- În **Florești**, o organizație de tineret a obținut sponsorizări private pentru modernizarea unui centru comunitar.

Aceste măsuri au contribuit la reducerea dependenței OSC-urilor de finanțarea externă și la creșterea capacității lor de a acționa ca actori independenți și relevanți în comunitate.

Rezultatul intermediar 2.5.1. OSC-urile își diversifică sursele de finanțare și parteneriatele

În 2024, FEE a sprijinit **42 de OSC-uri** să își diversifice sursele de venit și să își construiască parteneriate strategice, în special cu sectorul privat și cu autoritățile publice locale.

Mecanisme de diversificare a finanțării utilizate:

- prestarea de **servicii contra cost** (formare profesională, consultanță, servicii sociale specializate);
- **crowdfunding** și campanii de strângere de fonduri în comunitate;
- **sponsorizări** din partea companiilor locale;
- **vânzarea de produse** realizate în ateliere sociale;
- dezvoltarea de **evenimente cu taxă de participare** pentru susținerea activităților ONG-ului.

Exemple de parteneriate reușite:

- În **Soroca**, un ONG a încheiat un contract cu o companie de construcții pentru sponsorizarea renovării unui centru comunitar;
- În **Căușeni**, o organizație a semnat un acord cu o brutărie locală pentru a cofinanța un program de hrană pentru persoane vulnerabile;
- În **Ștefan Vodă**, un grup comunitar a colaborat cu un producător agricol pentru crearea unei piețe locale de produse bio;
- În **Cimișlia**, un ONG a obținut finanțare privată pentru un program de mentorat în antreprenariat destinat tinerilor.

FEE a oferit instruire și mentorat în **scrierea de proiecte, negocierea de parteneriate și management financiar**, sprijinind astfel OSC-urile să devină mai independente financiar și mai bine integrate în rețelele economice locale.

Produsul 2.5.1.1. OSC-urile dezvoltă și implementează modele de afaceri sociale

În 2024, **12 OSC-uri** au dezvoltat și operat **afaceri sociale** viabile, contribuind atât la creșterea autonomiei financiare a organizațiilor, cât și la incluziunea socială a persoanelor vulnerabile.

Tipuri de afaceri sociale dezvoltate:

- ateliere de croitorie care angajează femei din medii defavorizate;
- brutării comunitare ce oferă produse la preț redus pentru familiile cu venituri mici;
- ateliere de tâmplărie și producție de mobilier din materiale reciclate;
- unități de catering social care angajează tineri NEET;
- spălătorii ecologice cu locuri de muncă pentru persoane cu dizabilități.

Rezultate-cheie:

- crearea a **38 de locuri de muncă** pentru persoane vulnerabile (inclusiv femei, tineri NEET, persoane cu dizabilități și șomeri de lungă durată);
- generarea de **venituri proprii** care susțin activitățile de advocacy și programele sociale ale OSC-urilor;

- extinderea rețelei de **clienți și parteneri comerciali** pentru afacerile sociale.

Exemple de bune practici:

- În **Căușeni**, o brutărie socială a reușit să acopere 70% din costurile de operare prin vânzări directe;
- În **Soroca**, un atelier de croitorie a semnat un contract cu o companie privată pentru producerea de uniforme;
- În **Cimișlia**, o seră socială a încheiat un parteneriat cu magazine locale pentru vânzarea produselor bio;
- În **Florești**, o spălătorie ecologică a diversificat serviciile pentru a atrage clienți din mediul urban.

FEE a sprijinit aceste inițiative prin **microgranturi, mentorat personalizat și acces la rețele de promovare**, asigurând sustenabilitatea pe termen lung a modelelor de afaceri.

Rezultatul final 2.6. Comunitățile promovează incluziunea socială și egalitatea de gen

În 2024, FEE a sprijinit **28 de comunități** să dezvolte și să implementeze inițiative care promovează **incluziunea socială și egalitatea de gen**, implicând peste **7.400 de beneficiari direcți**.

Principalele realizări:

- Introducerea criteriilor de egalitate de gen și incluziune în **strategiile locale de dezvoltare**;
- Organizarea de **campanii de sensibilizare** privind drepturile femeilor, persoanelor cu dizabilități și altor grupuri vulnerabile;
- Crearea de **servicii adaptate** pentru nevoile specifice ale grupurilor marginalizate;
- Creșterea **participării femeilor** în procesele decizionale locale.

Exemple de inițiative:

- **Cahul**: implementarea unui program de mentorat pentru femeile antreprenoare din mediul rural;
- **Cimișlia**: campanie comunitară împotriva violenței domestice, cu implicarea școlilor și a poliției locale;
- **Soroca**: modernizarea infrastructurii publice pentru accesibilitate (rampe, toalete adaptate);
- **Ștefan Vodă**: ateliere de formare în leadership pentru tinerele din comunitate;
- **Florești**: dezvoltarea unui serviciu mobil de îngrijire la domiciliu pentru persoane cu dizabilități.

Aceste acțiuni au contribuit la crearea unor comunități mai **incluzive, echitabile și reziliente**, unde nevoile tuturor cetățenilor sunt luate în considerare în procesul de dezvoltare locală.

Rezultatul intermediar 2.6.1. APL-urile integrează principiile de egalitate și incluziune în planificarea locală

În 2024, **26 de administrații publice locale** din cele șase raioane țintă au integrat explicit **principiile de egalitate de gen și incluziune socială** în strategiile și planurile lor de dezvoltare.

Principalele realizări:

- Revizuirea și actualizarea **strategiilor locale** pentru a include obiective clare privind egalitatea de șanse;
- Adaptarea **planurilor de investiții** pentru a răspunde nevoilor femeilor, tinerilor, persoanelor cu dizabilități și altor grupuri marginalizate;
- Instruirea personalului APL-urilor în **planificare incluzivă și sensibilă la gen**;
- Crearea de **mecanisme de consultare** cu OSC-uri și grupuri comunitare pentru monitorizarea implementării politicilor.

Exemple de politici adaptate:

- În **Căușeni**, bugetul local a fost ajustat pentru a finanța servicii de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice;
- În **Florești**, proiectele de infrastructură rutieră au inclus standarde de accesibilitate pentru persoane cu mobilitate redusă;
- În **Soroca**, programul local de sprijin pentru tineri a fost extins pentru a include tineri NEET și mame adolescente;
- În **Ștefan Vodă**, regulamentul de acordare a burselor școlare a introdus criterii de sprijin pentru elevii din familii vulnerabile.

Aceste măsuri au demonstrat că **planificarea locală incluzivă** nu este doar un principiu teoretic, ci o practică aplicată care aduce beneficii concrete comunității.

Produsul 2.6.1.1. OSC-urile și grupurile civice sprijină APL-urile în aplicarea principiilor de incluziune

În 2024, **42 de OSC-uri și grupuri civice** au lucrat direct cu administrațiile publice locale pentru a sprijini **integrarea principiilor de egalitate și incluziune** în politici și proiecte locale.

Principalele acțiuni:

- Organizarea de **atelier și instruirii** pentru funcționarii publici în domeniul planificării incluzive și sensibile la gen;
- Participarea la **revizuirea planurilor de dezvoltare locală** pentru a include obiective și indicatori de incluziune;

- Crearea de **parteneriate public-civice** pentru implementarea de proiecte în domeniul accesibilității, educației și serviciilor sociale;
- Monitorizarea și evaluarea **impactului politicilor locale** asupra grupurilor vulnerabile.

Exemple de inițiative comune OSC–APL:

- În **Cahul**, un ONG local și primăria au lansat un program de mentorat pentru femeile antreprenoare din mediul rural;
- În **Soroca**, parteneriatul dintre un grup civic și autorități a dus la adaptarea infrastructurii publice pentru persoanele cu dizabilități;
- În **Cimișlia**, OSC-urile au colaborat cu APL-ul pentru organizarea unei campanii împotriva violenței domestice;
- În **Florești**, o coaliție de ONG-uri și consiliul local au creat un plan de sprijin pentru tinerii NEET.

Aceste colaborări au întărit **relațiile între sectorul civic și autoritățile locale**, crescând nivelul de încredere și eficiența intervențiilor în comunitate.

Concluzii și lecții învățate

Pe parcursul anului 2024, implementarea programului „**Cetățeni Activi, Comunități Prospere**” a demonstrat că investițiile în consolidarea capacităților societății civile și în promovarea participării cetățenilor generează rezultate concrete și vizibile la nivel local și național.

Concluzii principale:

1. **Infrastructura civică locală** – crearea și consolidarea Consiliilor Raionale de Participare și a platformelor OSC a condus la o implicare mai activă a cetățenilor în procesul decizional.
2. **Economia socială** – sprijinirea antreprenoriatului social a avut un impact direct asupra incluziunii socio-economice a persoanelor vulnerabile, creând locuri de muncă și servicii adaptate nevoilor acestora.
3. **Implicarea tinerilor** – structurile de tineret au devenit actori importanți în comunități, inițiind proiecte cu impact social și contribuind la procesul de luare a deciziilor.
4. **Incluziunea socială și egalitatea de gen** – integrarea acestor principii în strategiile locale a condus la politici publice mai echitabile și la servicii mai accesibile.
5. **Reziliența în fața dezinformării** – dezvoltarea jurnalismului comunitar și instruirea jurnaliștilor au crescut capacitatea comunităților de a identifica și combate informațiile false.

Lecții învățate:

- **Parteneriatele public-civice** sunt esențiale pentru sustenabilitatea intervențiilor și pentru creșterea impactului proiectelor;

- **Abordările integrate** – combinarea dezvoltării economice cu acțiuni de incluziune socială – au rezultate mai durabile;
- **Educația civică și media** trebuie să fie continue pentru a contracara efectele dezinformării și pentru a stimula participarea activă;
- **Diversificarea surselor de finanțare** este o condiție cheie pentru independența și reziliența OSC-urilor;
- **Implicarea grupurilor vulnerabile** în toate etapele – de la planificare la implementare și evaluare – asigură relevanța și eficiența politicilor publice.

Programul a reușit să atingă progrese notabile în realizarea ambelor rezultate finale de impact, însă provocările legate de instabilitatea economică, dezinformare și participarea inegală a grupurilor marginalizate rămân priorități majore pentru perioada următoare.

